

**Aurea Rosa id est preclarissiam[!] expositio sup[er]
euangelia totius anni: de Tempore [et] de Sanctis. tam
s[ecundu]m ordine[m] Predicato[rum] q[uam]
s[ecundu]m Curia[m]**

Mazzolini, Silvestro

[Augsburg], 31. Okt. 1510

VD16 M 1750

Capitulu[m] quintu[m] de sensu allegorico specialiter.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70429)

De sensibus scripturarum

late sua decorat. Iam solutione expresse innuit sanctus Thome in locis pallegari. Sed contra ista arguo sic. Si sensus parabolicius idem litteralis est: quia metaphorice per voces significat propter aliquam convenientiam metaphorice significat ad proprium: sequitur quod omnis sensus spiritualis eadem ratione erit litteralis. Sicut enim hoc nomen hierusalem proprie significat materialem civitatem in qua christus est realiter et corporaliter imolatus: et in qua apostoli spiritum sanctum in forma ignis susceperunt: ita metaphorice significat ecclesiam militantem: in qua imolatur christus in sacramento. et triumphat: in qua sancti inebriantur ab ubertate divini amoris. Ad hec respondet secundum mentem doctoris sancti sic. Res enim sunt in duplici differentia. Quaedam enim sunt vere res seu fuerunt: et producte sunt ad suos fines proprios: ut Ismael et Isaac filii vere fuerunt Abrahæ. Quaedam vero sunt seu fuerunt res non vere producte ad proprium finem: sed ficte. vel producte solum ad significandum: et non ad alium quem finem eis proprium. Sicut ea que dicit Daniel de hircis captivum ubi dicitur. In primis ergo omnis sensus sumptus iuxta significatum secundarium vocum est sensus spiritualis: eo quod procedat unus alius sensus seu intellectus actualis conceptus sumptus secundum propria vocum significata: non autem in secundis: propter oppositam rationem. Sed rursus arguo quod ista non sint bene dicta. Nam sicut habet Baruch xxj. christus ex bethania in hierusalem quidam mane ad predicandum proficiscens esurivit: et accessit ad arborem ficum: et forte in ea aliquis fructus inveniret. Et tamen sic dicitur Baruch xxj. non erat tempus in quo talis arbor posset aut deberet habere sua poma. Cuius eam plenam folijs: et fructibus vacuam invenisset: maledixit ei dicens. Numquam ex te nascatur fructus in sempiternum. Certe autem quod omnia ista vere et non ficte gesta fuerunt: quia fuit vera esuries: verus accessus: vera arbor: vera maledictio: et vera arefactio secundum doctrinam sanctorum. Et nihilominus sensus litteralis non sumit hunc proprium vocum significata: sed secundum secundaria. Nam omnes sancti et non sancti hunc passum litteraliter exponunt de synagoga iudeorum: Ad quam christus esuriens: seu desiderans

eius salutem: fructus bonorum operum quasi turus advenit. Sed eam folijs bonorum repletam: et fructibus bonorum operum vacuum inveniens: maledictioni subiecit: et arefacta est. id est dissipata: et ubique terrarum longe lateque dispersa. Inconvenienter ergo dicitur est quod in veris rebus nunquam litteralis sensus per se secundaria significata accipere dicitur est. Ad hoc dico quod argumentum procedit ex consideratione eorum que diximus. Licet enim ista fuerint vere res: non tamen fuerunt ad proprios fines facte: sed solum ad significandum. Illa enim christi esuries non fuit naturalis secundum Nicolaum de Lyra. Unde et sanctus Thome super Mattheum dicit: quod esurivit quoniam voluit. In sero enim fuerat hospitatus in domo nobilissime et ditissime matrone Marthe. Et quoniam esurivit erat valde mansuetus. Ideo esuries illa non fuit causata ad proprium finem esurienti. puta ut per assumptionem cibi restaretur deinde: sed ad significandum desiderium christi pro salute iudeorum. Similiter illa questio fructuum non fuit ad proprium finem: puta ad inveniendum: quia tempus non erat illorum fructuum: nisi forte quis dicat quod ignorabat christus quod non ignorabat rusticus colonus. scilicet: fuit ante pascha pueri fructibus. Similiter etiam illa maledictio et arefactio fuerunt ad significandum maledictiones et dispersionem iudeorum: et non arboris: quoniam non erat in culpa. Non autem diximus nos in omnibus veris rebus litteralem sensum esse secundum propria vocum significata: sed in omnibus veris et ad proprium finem productis. Secus in rebus fictis: aut in veris: sed tamen solum ad significandum factis.

Capitulum quintum de sensu allegorico specialiter.

Vrsus expedit nobis circa allegoricum sensum specialiter insistere: ut plenius agnoscat. Est enim de hoc etiam non parva questio plerumque. Sciendum est ergo quod allegoria dicitur: et aliter significat: in multis speciebus dividitur: Ex quibus septem emittuntur: que sunt Ironia, Antiphrasis, Enigmata, Charientismos, Paremia, Sarcasmos, et

Antismos. Ironia est figura p contrariū ostendens quod conat. i. qd appetit & desiderat. Vt cū qd si laudat vt vitupare itel ligat: ex p̄bis q̄dem laudē significans: sed ex circūstantijs vitupationē. sicut Barc. xv. dicebat chusto. Aue rex iudeorū. Et dicit ab iron quod ē contrariū: & onoma: qd est nomen seu nota mentis. Facit em̄pnūciationē menti contrariā. Vt fm̄ alios dicit ab iron: quod est eleuatio: eoq; cū quada; vocis eleuatione fiat. Vñ & a Tullio dicitur exclamatione Antiphrasis autē est sermo contrariū intelligend⁹. Sic lucus a lucen⁹ do dicitur: cum sit tenebrosus, & parce a parce do q; n̄lli parcant. & manes q̄si mires: cū sint terribiles. Et differt ab ironia s; alijs q̄s: q; fit in vnica dictione: sic ironia in oratione. fm̄ alios p̄o: quia ironia sola pnun⁹ciatione indicat quod cupit intelligi: vt cū male agēti dicit: bene operari. Antiphrasis autē non pnun⁹ciatione: sed voce pnun⁹ciantis significat. Contrariū Nam compositū ex anti quod est contra: & phrasia locutio. Enigma p̄o est obscura sententia p̄ oculi tam rerū similitudinē. sicut dixit Sanson iudic. xiiij. de comedente. i. leone: exiuit tibi. i. fauus mellis: in leonis ore post eius mortē ab apibus congest⁹. Item enigma est: cum dicit: mater me genuit: eadē mox gignit ex me: cum significet aquā in glaciē em̄uertit: & rursum ex eadē effluere. Dicitur autem fm̄ alijs ab e: quod est extra: & nigma: quod est liquidū sed manifestū eoq; enigma sit quid immanifestum: seu nō patens: nisi difficulter. Scdm̄ alios autē dicitur ab en qd est in: & nigma quod est imaginatio: quasi sententia in imagine seu obscure rate posita. Sed Charicēsimos est trop⁹ seu figura quo dura & aspera dicta grati⁹ et mitius p̄ferunt. sicut cum aliquē & spurium & filium sacerdotis asserere volētes: dicimus: hic est de stirpe Aaron. Et similit̄ liter Gen. xxiij. cum Jacob seruisset p̄ sua dilecta Rachel septem annis: & nocte per doliū dormisset cū Lia: dixit socero. Quare imposuisti mihi: id est quare me decepsisti. Vñ lenissimo p̄o grauissimā quaz pariebat expressit iniuriā. Et dicitur a charis qd est gratia: & mos moris: q̄i grauiolus mos & vrbanitatis plenus. Paroel

mia autē est accommodatum rebus: tempoꝝ ribusq; p̄ouerbiū. Rebus quidem: vt Act. ix. durum est tibi contra stimulū calh citrare id ē fortiori te resistere. Tempoꝝ bus p̄o: vt lupus est in fabula. i. tace. Vñ de dicit Lupus est in fabula: cum q̄s i media d̄scutione tacer. Sic em̄ dicit beatus Ambrosio in hexameron: lupus si prior hominē viderit: vocem aufert. Huius rōnem assignant quidam naturales: eoq; lupus tanq; animal venenosum aerē inficit: qui attractus ab hominē ad vocales arterias iugredis & formande vocis virtutem eripit. Quod si homo prior viderit lupum: natura liter cōfortat adeo vt infici nequeat. Hic tropus adeo late patet vt liber Salomonis quem nos parabolas appellam⁹: ap̄d grecos ex eo nomē sumat. Et dicit fm̄ alios quos paroemia: scribētes a p̄ra quod est iuxta: & cūsi quod est modulus seu canē⁹ quasi accommodatū puerbiū fm̄ res vltima tempora: eo modo quō bene & accommodate loquentes p̄sueuimus dicere bene cecl̄nisse. Sed tamen cū sit dicitio greca: & scribatur patimia quod interpretat puerbiū: talem reuera nō recipit etymologiā. Sarcosmos autē est irrisio plena odio: atq; boꝝ stilis: auxiliante modo dicitio significata. potest etiā interpretari locus cum amaritudinē: vt Matth. xxij. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere. Si rex israel est x̄c. Dicit autē fm̄ quosdam a sary con quod est corrosio: & mos moris: quasi mos corrosiuus. Porro Antismos est figura quā quēd faceta vrbanitate expolit: vt cum dixit Saul. j. Reg. xi. Fili mulieris vltro virum sapientis. i. fili meretricis. & similiter cum vulgo dicitur: fili mulieris bafiate. Et dicitur ab antos quod est flos: & mos. Inde antismos trop⁹ floride seu vrbane virtutis. Cum igitur multe & varie sint allegorice species: oportet rursus sciri q; tris bus modis allegorice significat: fm̄ vnc̄rabile Bedā. s. reb; tm̄, verbis tm̄, et reb; ac verbis simul. Exemplū primi habet in duobus filijs Abrae: per quos iuxta doct̄rinam apl̄i ad Gal. iij. duo testamentasez vetus & nouum allegorice significant. Exemplū p̄o secundi Esa. xj. vbi dicitur: Egrediet virga de radice Jesse: et flos de

De sensibus scripturarum

radice eius ascendet. Et similiter Joā. iij. Respicite regiones tē. Exemplū poterit haberi in chā venditione: que significat factis in venditione Joseph Gen. xxxvij. et verbis in Zach. xj. ubi dicit. Appenderunt mercedē meā triginta argenteis. Cū ergo dicimus sensum diuine scripture aliter legorū dicit ab allegoriam loquimur de allegoria facta per sba immediate. Talis em̄ in omni sua specie ptinet ad sensum litteralem: siue illo modo significet aliquid historialiter gestum: siue ptinens ad fidē vel mores: aut ad futuram felicitatem. Sed tūc per allegoriam intelligimus eaz que fit rebus tū immediate. Et sic patz qd sensus sit dicendus allegoricus. Quia sō sensus moralis et anagogicus nō habent specialiter difficultates: de his nihil specialiter sciendū putamus.

Cap. sextum qd in eadē littera sunt plures sensus srales.

Qstz vidimus quot

p et qui sunt diuine scripture sensus: restat vna difficultas enucleanda: An scz diuina scriptura sub eadem littera continere possit multos sensus litterales historicos. De hoc enim viri magni nonnunq̄ dissentiūt. Et om̄is alijs: etiā eorum qui sequunt̄ doctrinā sancti Tho. quidā tenent prem̄ affirmatiuā, quidā pō negatiuā. Et secūdam tenentes prem̄ mouent ex hys eiusdem sancti Tho. Nam ipse in p̄ma parte q. j. ar. vi. querit: vtz sacra doctrina sub vna littera habeat plures sensus. s. litteralem: allegoricum tē. Et primo loco arguit qd non sic. Multiplicitas inquit sensuū in vna scriptura pari confusidē et deceptiōnem. et tollit arguendi firmitatē. Vñ ex multiplicibus p̄positionibz non p̄cedit argumentatio. sed s̄m hoc aliquē fallacie assignat̄. Sacra autem scriptura debet esse efficax ad ostendendū veritatē absq̄ omni fallacia. Non ergo debent in ea sub vna littera plures sensus tradi. Ecce argumentū sancti Tho. Sequitur r̄sio eiusdem. Ad p̄mū inquit dicendū qd multiplicitas horz sensuū nō facit equocationē aut

aliā sp̄m multiplicat̄is: qz sensus isti nō multiplicant̄ ppter h: qz vna vox multa significet. sed qz ipse res significatē p voces aliaz rez possunt esse signa. Et ita etiam nulla p̄sio sequit̄ in sacra scriptura cū oēs sensus fundent̄ sup vnu. s. sralem: rez q̄ solo pōt trahi argumentū. Hec sanc. Tho. in forma. Et qd arguit̄ qdā sic. Si sensus multiplicarent̄ in scriptura ex h qz vna vox multa significat in diuina scriptura esset aliq̄ multiplicitas. S; si sub eadē sra sūt plures sensus litterales historici: h est qz vna vox multa significat: q̄ si nō est in diuina scriptura esset multiplicitas: qd est im̄ possibile. Sed ista opinio sustineri nō pōt et motiū etiā est inefficax vt patebit. P̄mū scz qd hec opinio sit inanis: patet rōne supra inducta qd ad illa sba. ego ero illi in patrē. Nā ab oibz expositozibz exponuntur ad sram de Salomone. Et ap̄us ad Heb. os. j. ad sram de chō illa verba allegat. Patet etiā auctoritate. Nam ipse doctor sanctus p̄ma parte vbi supra in cor p̄ore ar. et sunt vltima eius verba sic dicit. Quia sō sensus litteralis est ille quē intendit autor. Autor autē sacre scripture deus est: qui om̄ia simul suo intellectu cōp̄hendit. nō est incōueniens: vt Aug. dicit. xij. cōfessio. si etiam s̄m litteralem sensum in vna littera sacre scripture plures sunt sensus. Hec ille in forma. Itē in q̄stionibz de po. dei. q. iij. ar. j. loquens de sensu litterali ait. Omnis veritas que potest diuine scripture adaptari salua circūstantia littere est sensus eius. Et q̄ infert qd cū doctores sancti exponendo p̄mū capitulū Genesis in duos sensus diuidantur: quilibet illoz est sensus diuine scripture. Et clarū est qd loquitur de litterali: vt p̄z intuenti. Idē autē sensit Aug. xij. p̄fess. et Rico. de Lyra. et Paulus burgensis: et multi alij solennes doctores. Dico ergo qd mlros sensus potest diuina scriptura sub eadem sra habere litterales: nec tamē aliquis eoz pōt esse fallus: qz ille sensus est litteralis: quē deus immediate per voces intendit significare. Potest autem deus simul multas veritates intendere: nō autem aliquā falsitatem. Ad motiūz autem alterius opinionis respōsurus p̄mitto qdā. Sciendū